MONTAGUE RHODES JAMES
(1862—1936)

INIMI PIERDUTE

Pe cât ştiu, să fi fost prin septembrie 1811 când s-a oprit un poştalion în faţa castelului din Aswarby, în inima Lincolnshire-ului. Unicul pasager, un băieţaş, a coborât imediat, rotindu-şi o privire curioasă în timpul scurs între clipa în care a sunat şi cea în care s-a deschis poarta. Se afla în faţa unei clădiri pătrate, mari, de cărămidă roşie, construită în timpul domniei reginei Anne, la care s-a adăugat ulterior un portal cu pilaştri de piatră în stilul clasic al anilor 1790. Ferestrele numeroase, înalte şi înguste, erau compuse din geamuri mici, despărţite între ele prin cruci groase de lemn, vopsite în alb. Un fronton străpuns de-o ferestruică încununa faţada. În dreapta şi în stânga, două aripi legate de clădirea centrală prin nişte galerii curioase, cu geamlâcuri, susţinute de colonade. Era limpede că adăposteau grajdurile şi acareturile comune. Fiecare din ele se termina cu o cupolă mică şi cu o giruetă aurită.

Lumina soarelui în apus scălda această locuinţă impozantă; fiecare geam strălucea ca o flacără vie. În faţa castelului se întindea un parc de stejari, mărginit de-un şir de brazi, ale căror vârfuri se proiectau, desprinse de rest, pe cer. Orologiul clopotniţei, înfundat între copaci, la liziera parcului, suna orele şase, şi briza purta blând mai departe ecoul notelor sale străvezii; băieţaşul care aştepta în picioare, sub portal, să se deschidă uşa, încerca o impresie foarte plăcută, chiar dacă impregnată de-o nuanţă melancolică, fatală într-o asemenea seară de început de toamnă.

Sosise din Warwickshire, unde rămăsese orfan cu şase luni în urmă. Acum avea să trăiască la Aswarby, datorită unei oferte generoase pe care i-o făcuse vărul lui, domnul Abney. Oferta era cel puţin neaşteptată, căci toţi cei care-l cunoşteau pe domnul Abney îl socoteau un om retras, destul de auster: în existenţa foarte ordonată a acestui celibatar înveterat sosirea unui băieţaş avea să aducă un element nou şi, pe cât se putea crede, foarte nepotrivit cu respectivul. În adevăr, se ştiau puţine lucruri despre caracterul şi ocupaţiile domnului Abney. Un profesor de greacă din Cambridge spusese într-o zi că nimeni nu cunoştea credinţele religioase ale noroadelor păgâne mai bine decât proprietarul din Aswarby. În biblioteca lui se aflau cărţile de care puteai dispune în acea epocă, în legătură cu misterele,

poemele orfice, cultul lui Mithra, şi neo-platonicienii. În holul podit cu lespezi de marmură se înălţa un frumos grup statuar reprezentându-l pe Mithra ucigând un taur, importat din Levant cu mari cheltuieli. Domnul Abney publicase în *Gentleman's Magazine* o descriere savantă a acestui grup şi scrisese în *Critical Museum* o serie de articole remarcabile despre superstiţiile romanilor din Imperiul de Jos. Pe scurt, trecea drept un om complet absorbit de cărţile lui; de aceea toţi au rămas surprinşi când îl auziră vorbind de existenţa junelui său văr, Stephen Elliott, şi mai mult încă de faptul că se oferise el însuşi, de bunăvoie, să-l găzduiască în propria-i casă.

Oricare ar fi fost părerea vecinilor despre domnul Abney – înaltul, zveltul şi austerul domn Abney – părea hotărât să-i facă o primire caldă micului orfan. De îndată ce s-a deschis uşa de intrare, a ieşit în grabă din birou, frecându-şi mâinile de plăcere.

— Ce mai faci, băieţaş? l-a întrebat. Cum îţi merge? Şi câţi ani ai?… În fine, vreau să spun că… vreau să sper că nu te-a obosit într-atât călătoria încât să te împiedice să iei masa?

— Nu, domnule, vă mulţumesc; mă simt foarte bine.

— În regulă, băiete, în regulă. Şi-acum spune-mi: câţi ani ai?

Părea mai curând bizar să pună aceeaşi întrebare de două ori, din primele clipe ale întâlnirii.

— Împlinesc doisprezece ani, domnule, i-a răspuns Stephen.

— Şi care e data aniversării tale, scumpul meu copil? 11 septembrie, hai? Foarte bine, perfect. Vezi tu, mie îmi place să-mi trec toate astea în carnet. Eşti sigur că împlineşti doisprezece ani?

— Foarte sigur, domnule.

— Perfect, perfect! Du-l la doamna Bunch, Parkes, şi să i se servească ceaiul… sau masa de prânz… pe scurt, ceva de mâncare.

— Bine, domnule, spuse grav domnul Parkes. După care, îl conduse pe Stephen la subsol.

Doamna Bunch era cea mai plăcută şi mai omenoasă persoană pe care o întâlni Stephen la Aswarby. Ea l-a făcut să se simtă îndată la largul său. S au împrietenit într-un sfert de oră, şi prieteni adevăraţi aveau să rămână şi mai departe. Femeia de serviciu, născută cu cincizeci de ani înaintea sosirii tânărului Elliott, locuia la castel de douăzeci şi şapte de ani. Prin urmare, cunoştea mai bine ca nimeni altul tot ce era în legătură cu casa şi locurile din jur; şi se arăta foarte dispusă să-i informeze şi pe ceilalţi.

Dar în castel şi în parc existau multe lucruri pentru care Stephen, curios şi întreprinzător din fire, ar fi vrut să capete explicaţii. Anume, cine a înălţat templul de la capătul aleii de stejari? Cine era bătrânul al cărui portret atârna pe peretele scării, şi pe care pictorul îl desenase aşezat la masă, cu mâna dreaptă sprijinită pe-un craniu? Aceste probleme şi altele de aceeaşi natură i s-au limpezit datorită bogatelor resurse intelectuale ale doamnei Bunch. Totuşi, au mai rămas unele chestiuni al căror răspuns părea prea puţin satisfăcător micului Elliott.

Într-o seară de noiembrie, Stephen şedea lângă foc, în camera femeii de serviciu, gândindu-se la mediul în care se afla.

— Domnul Abney e un om bun, şi-o să ajungă în cer? întrebă el deodată, cu acea credinţă ciudată pe care o au copiii că persoanele mari pot rezolva asemenea probleme, în timp ce noi lăsăm sarcina judecăţii în seama altui tribunal.

— Dacă e bun? Dumnezeu să te binecuvânteze, micuţul meu! Domnul e cea mai bună creatură din câte cunosc! Nu ţi-oi fi spus povestea ştrengarului pe care l-a cules, ca să zic aşa, de pe stradă şi a fetiţei care a venit acum şapte ani la castel?

— Nu, doamnă Bunch. Dar, vă rog, povestiţi-mi asta imediat!

— Drept să spun, ce s-a întâmplat cu fetiţa nu prea îmi amintesc. Ştiu doar că conaşul a adus-o într-o zi acasă după una din plimbările lui prin împrejurimi şi a dat ordin doamnei Ellis, femeia de serviciu de pe-atunci, să aibă grijă de ea. Mititica de ea nu mai avea pe nimeni şi a trăit cu noi vreo trei săptămâni. Apoi, nu se ştie de ce (poate că avea ceva sânge ţigănesc în vine), dar într-o bună dimineaţă iat-o că sare din pat înainte să facă ochi careva dintre noi, şi dusă a fost de nu i-am mai dat de urmă. Cât despre conaşul, i s-a suit sângele la cap, a pus să dragheze toate lacurile. Dar eu, eu zic că au furat-o ţiganii, fiindcă, în noaptea când a dispărut, s-a tot auzit cântând vreo oră în jurul casei, şi Parkes zice că i-a auzit chemând în pădure în aceeaşi după-amiază. Doamne, Dumnezeule! ciudată fiinţă mai era şi fetiţa asta, totdeauna tăcută şi liniştită; dar prinsesem drag de ea, c aşa de iute s-a simţit aici ca la ea acasă…

— Şi băieţaşul?

— Ah, bietul puşti! exclamă doamna Bunch cu un oftat. Era un străin printre noi: Jevanny, aşa-i spunea. Numaz ce-l văd într-o zi de iarnă pe aleea principală mergând şi cântând din violă; şi conaşul l-a

poftit îndată şi l-a întrebat de unde vine, câţi ani are, cum de s-a nimerit prin locurile noastre, cine îi erau părinţii: toate cu cea mai mare bunătate. Dar pe urmă, aceeaşi poveste. Străinii ăştia, gândesc, nu ştiu ce-i aia disciplină, într-o bună dimineaţă a şters-o, ca şi fata. Unde s-a dus, ce-a putut să facă după, sunt întrebări pe care ni le punem de mai bine de-un an: fiindcă nici nu şi-a luat viola, care a rămas în odaie, deasupra şemineului.

Stephen şi-a petrecut restul serii luându-i doamnei Bunch mai multe contrainterogatorii şi încercând să-şi poarte arcuşul pe violă. În noaptea aceea avu un vis ciudat.

La capătul coridorului de la ultimul etaj, unde se afla odaia lui, era şi o veche baie nefolosită de nimeni. Totdeauna încuiată, avea un geamlâc în partea de sus a uşii, şi, cum perdeluţele de muselină care-o fereau altădată de vedere dispăruseră de mult, puteai vedea ce se petrece înăuntrul căzii de plumb, fixată de peretele din dreapta, cu capul spre fereastră.

Ori, în noaptea aceea, lui Stephen Elliott i se păru că se uită pe geamul uşii în camera de baie. Luna strălucea pe fereastră şi vedea un corp care zăcea în cadă.

Descrierea a ceea ce i-a fost dat să vadă îmi aminteşte ceea ce eu însumi am văzut în celebrele cripte ale bisericii Saint-Michan din Dublin, care au însuşirea cumplită de-a împiedica veacuri de-a rândul descompunerea cadavrelor. În albie se afla un corp de-o slăbiciune care îţi trezea compasiunea, înfăşurat într-un soi de giulgiu; faţa avea o culoare pală, de plumb; buzele schiţau un surâs îngrozitor; mâinile împreunate îşi strângeau puternic partea din stânga pieptului.

În timp ce tânărul Elliott privea, un geamăt îndepărtat, abia perceptibil, părea că scapă dintre buzele cadavrului, ale cărui braţe începură să se mişte. Groaza iscată de acest spectacol îl făcu pe Stephen să se retragă. În aceeaşi clipă se trezi şi văzu că se află într-adevăr pe coridorul scăldat de lumina lunară. Cu o îndrăzneală rar întâlnită la un băieţandru atât de fraged ca vârstă, se duse până la uşa băii, să verifice dacă personajul din vis se afla acolo şi în realitate. Nu văzu nimic şi se întoarse în pat.

A doua zi, doamna Bunch, foarte impresionată de povestea lui, s-a urcat să pună din nou perdeluţele de muselină la uşa băii.

Iar domnul Abney, căruia Stephen îi povesti aventura lui la micul dejun, se arătă şi el foarte interesat.

Echinoxul de primăvară se apropia, proprietarul din Aswarby i-o spunea deseori vărului său. Adăuga de asemeni că, după cei vechi, acest răstimp al anului era foarte critic pentru tineri; că Stephen ar face bine să bage de seamă şi să închidă fereastra camerei sale de culcare în timpul nopţii; şi că Censorinus scrisese în legătură cu aceasta lucruri cu totul remarcabile.

Atunci s-au produs două incidente care au făcut o impresie profundă asupra copilului.

Primul a avut loc după ce el a petrecut o noapte foarte agitată (deşi nu şi putu aminti niciun vis anume).

În seara următoare a găsit-o pe doamna Bunch cârpindu-i cămaşa de noapte.

— Dumnezeule mare, domnule Stephen! exclamă ea pe-un ton destul de iritat, cum de v-aţi rupt în aşa hal cămaşa? Ia uitaţi-vă numai cât îi daţi de lucru unei biete femei, cât am de cârpit la ea!

Într-adevăr, cămaşa era ruptă în câteva locuri şi numai o croitoreasă pricepută ar fi putut s-o repare. Toate rupturile erau în partea stângă a pieptului; crestături paralele de-o lungime să zicem de şase degete, dintre care unele nu izbutiseră să sfâşie pânza. Stephen îi spuse că nu ştie de loc cum a ajuns să-şi rupă cămaşa: avea convingerea că în ajun era neatinsă.

— Însă vezi dumneata, doamnă Bunch, urmă el, rupturile astea seamănă cu zgârieturile de pe uşa odăii mele; şi pe acelea sunt sigur că nu eu le-am făcut.

Femeia de serviciu îl privi gură-cască, apoi, luând o lumânare în mână, ieşi în grabă din odaie şi sui scara. Peste câteva clipe era din nou jos.

— Pe cuvânt, domnule Stephen, spuse ea, nu pot pricepe cum au ajuns zgârieturile astea pe uşă; sunt prea sus ca să le fi făcut un câine sau o pisică, cu-atât mai puţin un şobolan. Ai spune că le-au lăsat unghiile unuia din chinezii aceia despre care unchiul meu (care făcea negoţ cu ceai) ne vorbea în copilărie. În locul dumitale, nu i-aş spune nimic conaşului… Şi nu uita să închizi uşa cu cheia când mergi la culcare.

— O încui totdeauna, doamnă Bunch, îndată ce-mi termin rugăciunea.

— Foarte bine, băieţaş; nu uita să-ţi spui rugăciunea şi nimeni n-are să-ţi poată face vreun rău.

Şi, cu aceste cuvinte, femeia de serviciu îşi văzu de cârpit cămaşa de noapte, oprindu-se din când în când să mediteze, până sosi ora de culcare.

Astea se petreceau într-o vineri din luna martie 1812.

În seara următoare, acel duo obişnuit pe care-l formau Stephen şi doamna Bunch s-a transformat într-un trio prin brusca apariţie a domnului Parkes, majordomul, care, de obicei, păstra distanţa şi stătea singur în oficiu. Păru să nu ia în seamă prezenţa băiatului; mai mult încă, era foarte agitat şi vorbea mai repede ca de obicei.

— Conaşul o să coboare noaptea asta singur după vin, începu el. Eu, ori o să mă duc în beci în timpul zilei, ori n-am să mă duc de loc, doamnă Bunch. Nu ştiu ce poate să fie: şobolani, probabil, sau poate vântul care a intrat în pivniţă. Dar nu mai sunt la prima tinereţe, şi nu mai pot îndura a doua oară ce mi s-a întâmplat adineauri.

— Pe legea mea, domnule Parkes, doar ştiţi că tot castelul e un adevărat rai pentru şobolani.

— Nu spun nu, doamnă Bunch, şi, pe de altă parte, pe lucrătorii şantierului maritim i-am auzit spunând tot felul de poveşti cu şobolanii vorbitori. Până acum nu le-am crezut niciodată, dar în seara asta, dacă m-aş fi aplecat până la a-mi lipi urechea de ultimul dulap de sticle, aş fi putut auzi ce vorbeau.

— Haida-de, domnule Parkes! Ce-ţi închipui! Şobolani care vorbesc în beci… asta e curată nebunie!

— Doamnă Bunch, n-am de gând să mă încontrez cu dumneata. Dar vreau să-ţi spun ceva: dacă doreşti să-ţi lipeşti şi dumneata urechea de uşa ultimului dulap, o să-ţi dai singură seama câtă dreptate am.

— Prostii, domnule Parkes… poveşti pe care nici nu trebuie să le audă nişte urechi de copil! O să vâri spaima în domnul Stephen.

— Cum, domnul Stephen e cu dumneata!… Lasă, doamnă Bunch, e destul de mare să priceapă că voiam doar să glumesc.

De fapt, domnul Stephen era prea mare să-şi închipuie că domnul Parkes voise să glumească. Povestirea îi inspira un viu interes, şi chiar un oarecare iz de nelinişte; dar oricâte întrebări i-a mai pus, nu l-a putut convinge pe majordom să-i dea mai multe amănunte despre ceea ce se petrecuse în beci.

Iată-ne acum ajunşi la 24 martie 1812. Ea a fost pentru tânărul Elliott o zi de aventuri ciudate; o zi cu vânt violent, care umplea casa şi

parcul cu o agitaţie supranaturală. În timp ce se afla dincolo de gard şi privea în parc, îi păru că un cortegiu de fiinţe nevăzute trecea prin văzduh prin faţa lui, purtate, fără să se poată împotrivi, de rafale, şi încercând în zadar să se oprească, să se agaţe de-un obiect oarecare, ca să pună capăt zborului lor şi să ia din nou legătura cu lumea celor vii din care făcuseră parte odinioară.

După dejun, domnul Abney i-a spus:

— Stephen, băiatule, ai putea să fii în biroul mea astă-seară pe la unsprezece? Voi avea mult de lucru până la ora aceea, şi aş vrea să-ţi împărtăşesc un lucru foarte însemnat în legătură cu viitorul tău. Te sfătuiesc să nu sufli nimănui o vorbă despre ce ţi-am spus, şi să te culci la ora obişnuită.

Stephen era încântat de această ocazie care-i îngăduia să stea de veghe până la orele unsprezece, de acest nou element de mister ivit în existenţa lui. Seara, în momentul când să urce scara spre odaia sa, aruncă o privire pe uşa întredeschisă a bibliotecii transformată de domnul Abney în birou. Un brasero, pe care-l observase deseori într-un colţ al odăii, fusese adus în faţa focului; pe masă se găseau o cupă veche de cristal purpuriu umplută cu vin roşu şi câteva file de manuscris. În clipa în care băiatul trecu prin dreptul uşii, domnul Abney presăra pe brasero nişte tămâie, pe care-o scotea dintr-o cutie rotundă de argint; parcă nici nu vedea cine trecea pe-acolo.

Vântul se potolise; luna plină lumina câmpia. Pe la zece, Stephen, în picioare la fereastra deschisă, contempla priveliştea. În ciuda liniştii nocturne, misterioşii locuitori ai codrilor din depărtare nu adormiseră încă. Din timp în timp, ţipete deznădăjduite ajungeau până la el, de dincolo de lac. Poate că erau apeluri de bufniţe sau de păsări de apă, şi totuşi aveau un alt timbru. Oare nu se apropiau? Acum parcă răsunau dincoace de apă; şi iată, peste câteva clipe i se păru că plutesc printre arbuştii masivi… În sfârşit, încetară. Dar, tocmai în clipa în care Stephen voia să închidă fereastra ca să reia lectura lui Robinson Crusoe, văzu două siluete pe terasa presărată cu nisip care se întindea de-a lungul castelului în faţa grădinii: i se păru că vede un băiat şi o fată, unul lângă altul, cu ochii ridicaţi spre ferestrele lui. Înfăţişarea fetiţei îi aminti fără urmă de îndoială trupul zărit în cadă, în vis. Cât despre băiat, îi trezi o frică mare.

Într-adevăr, în timp ce tovarăşa lui rămase pe loc, surâzând vag cu mâinile împreunate în dreptul inimii, el, slab de tot, cu hainele în

zdrenţe, ridica braţele spre cer a ameninţare; faţa, cu o cunună de păr negru în jur, exprima o nestăpânită dorinţă de răzbunare. Cum luna cădea pe mâinile lui aproape străvezii, Stephen îi văzu unghiile de-o lungime înspăimântătoare. Lucru cu mult mai groaznic, în partea stângă a pieptului i se căsca o rană neagră. Lui Stephen i se păru atunci că percepe, mai curând cu creierul decât cu urechea, unul din acele ţipete disperate pe care le auzise în codrii din Aswarby în timpul serii. Peste o clipă, cumplita pereche se îndepărta, călcând pe nisip fără zgomot.

În ciuda groazei, copilul avu curajul să ia o lumânare şi să coboare în bibliotecă, fiindcă ceasul întâlnirii se apropia. Încăperea da în hol, şi Stephen, îmboldit de spaimă, ajunse în foarte scurt timp jos. În schimb, îi fu mai greu să pătrundă înăuntru. Uşa nu era, desigur, încuiată, de vreme ce cheia se afla ca de obicei în broască. Totuşi, a bătut îndelung, fără să i se răspundă. Domnul Abney avea, se vede, pe cineva în odaie, căci vorbea… Dar de ce încerca să strige? Pentru ce i se înăbuşea ţipătul în gâtlej? Văzuse oare şi el copiii aceia misterioşi?…

Totul reintră în tăcere, şi uşa cedă unui ghiont mai frenetic al băieţaşului.

Pe masa de lucru a domnului Abney descoperi câteva hârtii care i-ar fi explicat lui Stephen Elliott situaţia sa la o vârstă când ar fi putut înţelege. Iată pasajul principal al acestor documente:

„E un lucru aproape universal acceptat de cei vechi (a căror înţelepciune am experimentat-o destul de des în această direcţie, ca să pot avea încredere deplină în afirmaţiile lor) că, prin unele procedee care ar putea să ne pară barbare, suntem în stare să provocăm o dezvoltare neobişnuită a facultăţilor spirituale ale omului. Astfel, de exemplu, absorbind personalităţile unui anumit număr de semeni ai săi, un individ poate dobândi o putere absolută asupra fiinţelor care controlează puterile stihinice ale universului nostru.

Se spune astfel că Simon Magul a fost în stare să zboare în văzduh, să se facă nevăzut, sau să îmbrace orice altă formă, prin raptul unui suflet de copil pe care-l «asasinase» (ca să reluăm termenul infamant folosit de autorul cărţii *Clementine Recognitions).* De altfel, am şi citit în scrierile lui Hermes Trismegistul că se pot obţine rezultate tot atât de satisfăcătoare sorbind inimile a trei fiinţe omeneşti care n-au împlinit încă douăzeci şi unu de ani. Am consacrat cea mai mare parte a ultimilor mei douăzeci de ani pentru a verifica

eficacitatea acestei reţete, alegând pentru experienţa mea nişte *corpora vilia,* persoane pe care le puteai face uşor să dispară fără a crea un vid apreciabil în societate. Am început prin suprimarea unei anume Phoebe Stanley, fetiţa unor ţigani, la 24 martie 1792. Apoi am suprimat un vagabond italian, pe nume Giovanni Paoli, pe data de 23 martie 1805. Ultima «victimă» (ca să folosesc un cuvânt ce-mi inspiră o aversiune cumplită) va fi vărul meu Stephen Elliott, căruia i-am rezervat ziua de 24 martie 1812.

Cel mai bun mijloc de-a efectua absorbţia cerută e de-a extrage inima subiectului *viu,* de-a o preface în cenuşă, a o amesteca cu o jumătate oca de vin roşu, de preferinţă porto. Va fi mai bine să fac să dispară resturile primilor doi; o cadă nefolosită şi un beci sunt perfect adecvate acestui scop. Poate că se vor ivi unele neplăceri în legătură cu sufletul acestor subiecte de experienţă, cărora limbajul popular le acordă rangul de fantome. Dar omul înzestrat cu spirit filosofic (singurul căruia o asemenea experienţă îi poate conveni) nu va da mare atenţie slabelor strădanii prin care aceste creaturi vor încerca să se răzbune împotriva sa. Privesc cu o vie satisfacţie existenţa mai liberă şi mai lungă pe care mi-o va procura această experienţă odată reuşită; ea nu numai că mă va face inaccesibil faţă de pretinsa justiţie omenească, dar va înlătura până la un anume punct şi perspectiva morţii."

Domnul Abney a fost găsit în fotoliul său, cu capul dat pe spate, cu o faţă exprimând mânia, spaima şi o durere mortală. O rană cumplită în stânga pieptului lăsa să i se vadă inima. N-avea sânge pe mâini, şi un cuţit lung, lăsat pe masă, era absolut fără pată. Rana i-ar fi putut-o face şi o pisică sălbatică. Şi, cum fereastra bibliotecii sale era deschisă, anchetatorul a declarat că domnul Abney îşi dăduse sufletul în ghearele unui animal sălbatic. Dar Stephen Elliott, după ce-a studiat documentele suscitate, a tras o cu totul altă concluzie.